

ДО:

Изх. № 539/24.08.2023 г.**Г-Н РУМЕН РАДЕВ**

МИНИСТЪР НА ЕНЕРГЕТИКАТА

Относно: Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за енергетиката, публикуван за обществено обсъждане

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР НА ЕНЕРГЕТИКАТА,

Във връзка с публикувания за обществено обсъждане проект на ЗИД на ЗЕ Ви изпращам становището на Българската федерация на индустриалните енергийни консуматори (БФИЕК).

Подкрепяме общия стремеж към продължаване на либерализацията на пазара на електрическа енергия, както и дефинирането на активните потребители в лицето на всички категории енергийни консуматори.

Бихме желали също така и да отправим конкретни бележки и препоръки по някои от предвидените нови разпоредби, както и да направим няколко нови предложения, които се надяваме да бъдат взети предвид в резултат на общественото обсъждане.

- **По отношение на предложените нови т. 14 и 15 в чл. 2, ал. 1:**

Разбираме, че с част от предложените промени се цели транспонирането на разпоредби на Директива 2019/944. Въпреки това, бихме желали да отбележим, че ЗЕ урежда обществените взаимоотношения в цялата енергетика, а не само в електроенергетиката. Поради това, както и поради обстоятелството, че разпоредбата на чл. 2, ал. 1 определя целите на Закона за енергетиката, считаме, че предложените нови точки 14 и 15 следва да важат за енергийните предприятия и енергийните пазари като цяло.

Предлагаме в т. 14 думата „електроенергийните“ да се замени с „енергийните“, а в т. 15 „вътрешния пазар на електрическа енергия“ да се замени с „вътрешните пазари на енергия“.

- **По отношение на предложената нова т. 1а в чл. 4, ал. 2:**

Подкрепяме разписването в нормативната уредба на задължението за изработване на Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК), макар и регламентите да имат пряко действие. Доколкото чл. 4, ал. 1 вменява на министъра на енергетиката задължението за разработване и внасяне в Министерския съвет на Стратегия за устойчиво енергийно развитие, считаме, че следва да се предвиди разпоредба, която да изяснява взаимовръзката между стратегията и ИНПЕК на национално равнище.

- **По отношение на предложената редакция на т. 6 в чл. 21, ал. 1:**

Смятаме, че така предложената редакция на съществуващата т. 6 с отпадане на думите „сключени с обществен доставчик“ изцяло изменя смисъла на разпоредбата. Текстът на т. 6 касае правомощията на Комисията за контрол на ценообразуващите механизми в дългосрочните договори, сключени между НЕК ЕАД и т. нар. „американски“ централи.

С предвидените изменения в ЗЕ се заличава фигурата на обществения доставчик, но договорните взаимоотношения между НЕК ЕАД и централите на лигнитни въглища ще останат в сила до датата, в която изтичат споразуменията.

Поради гореизложеното считаме, че са възможни два подхода за редакция на чл. 21, ал. 1, т. 6:

- В случай, че след отпадане на квотите за производители не е необходимо упражняване на последващ контрол от страна на КЕВР върху двустранните споразумения, т. 6 да се заличи;
- Ако е необходимо запазването на контрола върху ценообразуването, следва думите „обществения доставчик“ да се заменят с думите „енергийно предприятие, притежавало лицензия за обществена доставка на електрическа енергия преди 1 юли [вж. по-долу в становището] 2024 г.“.

В тази връзка, за да се избегнат двусмислия, предлагаме също така навсякъде в проекта на ЗИД на ЗЕ, където присъства формулировката „енергийно предприятие, титуляр на лицензия за обществена доставка на електрическа енергия преди влизане в сила на този закон“, да **бъде заменена с думите** „енергийно предприятие, притежавало лицензия за обществена доставка на електрическа енергия преди 1 юли 2024 г.“.

• **По отношение на предложеното изменение на чл. 36б, ал. 1, т. 1:**

Доколкото тарифният дефицит в НЕК е натрупан преди 2013 г. поради една единствена причина – поддържане на подценени цени за битовите потребители, а КЕВР дълги години не спазваше разпоредбите на ЗЕ тези непокрити разходи на обществения доставчик да бъдат компенсирани от следващи ценови решения, се **противопоставяме на предложението дефицитът да бъде покрит от ФСЕС**. На мнение сме, че съществуват други механизми за покриване на този дефицит, който е натрупан изцяло поради водена държавна политика.

Поради това предлагаме да не се изменя т. 1 на 36б, ал. 1, а тя да бъде отменена.

• **По отношение на предложената нова т. 7 в чл. 36б, ал. 1:**

Смятаме, че развитието на възобновяемите енергийни източници не следва да се финансира от ФСЕС. Пазарно зрелите технологии могат да се финансират на пазарен принцип чрез банковата система, а другите технологии могат да се възползват от целевите средства от ЕС. По отношение на целите за енергийна ефективност така и не бяха приети мерки за търгуване на удостоверения за енергийни спестявания на централизиран пазар по справедлив икономически механизъм. Вместо това чл. 77 от ЗЕЕ беше отменен.

Според нас има други механизми за постигане на целите за ВЕИ и енергийна ефективност, вместо финансиране от ФСЕС.

Предлагаме предвидената нова разпоредба на чл. 36б, ал. 1, т. 7 да отпадне.

Имаме готовност да обсъдим отново дългогодишното предложение на БФИЕК за създаване на пазар за енергийни спестявания, аналогичен на създаващия се в момента пазар на гаранции за произход.

• **По отношение на отмяната на т. 2 от чл. 43, ал. 1:**

Смятаме, че премахването на законоустановения монопол за организиране на борсов пазар на електрическа енергия е стъпка напред в процеса на либерализация, като подкрепяме отпадането на тази разпоредба на ЗЕ. Доколкото, обаче, процесът на освобождаване на пазара не е завършил, според нас е

подходящо възможността за издаване на повече от една лицензия за организиран борсов пазар да възникне след завършването му – а именно от 1 януари 2026 г.

В тази връзка предлагаме към §39 от Преходните и заключителните разпоредби на предложението ЗИД на ЗЕ да бъдат добавени думите: „и §15, т. 1 относно отмяната на чл. 43, ал. 1, т. 2, който влиза в сила от 1 януари 2026 г.“.

- **По отношение на предложението нов чл. 92б:**

Смятаме, че така предложената формулировка на чл. 92б, ал. 4, т. 1 не е достатъчно ясна. Поради това предлагаме следната редакция:

„(4) Гражданските енергийни общности:

1. могат да произвеждат, потребяват и съхраняват енергия съгласно разпоредбите на този закон;

2. могат да продават количествата електрическа и топлинна енергия, останали след задоволяване на нуждите на енергийната общност и съоръженията ѝ за съхранение, като равнопоставен участник на пазарите на енергия при определените в този закон и в подзаконовите нормативни актове към него условия, включително чрез споразумения за закупуване на електрическа енергия;“

Следващите точки се преномерират съответно.

- **По отношение на предложението нов чл. 92в:**

Във връзка с предложението ни за редакция на предложената нова т. 33б от Допълнителните разпоредби [вж. по-долу в становището], предлагаме думата „възобновяеми“ в предложението нов текст на чл. 92в, ал. 2, т. 2 да се замени с думата „нискоемисионни“.

Тази разширена трактовка би равнопоставила всички нискоемисионни източници и би позволила на активен клиент, произвеждащ електроенергия от отпадна топлина също да я продава пряко на друг краен клиент. По този начин не се изключва и далечната перспектива някои промишлени потребители да се сдобият с ядрен източник на електроенергия, което би било пример за визионерство в законодателството. Тази редакция няма да попречи на развитието на ВЕИ от страната на потребителите, като понастоящем и в по-близка перспектива може да се очаква, че на практика 100% от електрическата енергия, търгувана според тази правна хипотеза, ще е от ВЕИ.

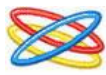
С цел постигане на по-голяма яснота предлагаме предложената ал. 4 да се допълни по следния начин:

„(4) Активните клиенти са финансово отговорни за дисбалансите, които причиняват в електроенергийната система. *Активните клиенти могат да прехвърлят отговорността си за балансиране на координатор на балансираща група.*“

По този начин се постига и по-голямо съответствие с разпоредбите на чл. 15, т. 2, б. ф) от Директива 2019/944.

- **По отношение на предложената нова ал. 4 в чл. 103:**

Във връзка с предложената нова разпоредба за отмяна на чл. 43, ал. 1, т. 2, следва предложената разпоредба за чл. 103, ал. 4 да се прецизира като:

„(4) За гарантиране плащането по сключените сделки, операторите на борсовите пазари на електрическа енергия сключват договори с лице, предоставящо клирингови услуги.“

Тази редакция ще отрази възможността за наличие на повече от един оператор на организиран борсов пазар на електрическа енергия у нас.

- **По отношение на новата т. 336 в Допълнителните разпоредби на ЗЕ:**

Предлагаме дефиницията на „нискоемисионни източници“ да бъде прецизирана и разширена по следния начин, като се преномерираща съответно:

„..... „Електрическа енергия от нискоемисионни източници“ е електрическата енергия, получена при преобразуването на вятърна, слънчева, геотермална, водна и ядрена енергия, *както и на отпадна топлина от технологични процеси.*“

По този начин смятаме, че ще се насърчи утилизацията на отпадната топлина от различни производства, която, освен за собствени нужди, би могла да се реализира на пазара по реда, отреден за останалите нискоемисионни източници. С горната формулировка се прави и редакция на текста, която прави явно разграничение между вложените за преобразуване първични енергийни ресурси и електроенергията, получена в резултат на преобразуването, доколкото някои от изброените първични енергийни ресурси могат да се използват и за производство на енергия за отопление и охлаждане, а други – за извършване на механична работа.

В тази връзка, предлагаме и от дефиницията на т. 55б от Допълнителните разпоредби думите „с произход“, следващи думите „електрическа енергия“, да се заличат.

Така, навсякъде в закона ще се употребява един термин – *електрическа енергия от нискоемисионни източници*. По този начин ще се постигнат по-голяма точност и еднородност на текста.

- **Общи съображения относно предвидения нов пазарен модел**

Предвиденият нов пазарен модел по същество продължава да бъде хибриден като по-същественото е отпадането на централизираната фигура на обществения доставчик (което намираме за положително).

Не разбираме, обаче, логиката 60% от енергията за бита да бъде от нискоемисионни източници, нито обосноваването на конкретния дял. Това изискване практически се явява налагане на нова квота, с единствената разлика от досега действащия модел, че квотата е обща за конкретна група технологии, а не се определя по индивидуални производители и е наложена законодателно, а не се определя от независимия регулатор. Това изискване ще извади значително количество електроенергия от производителите с най-ниска себестойност от предлагането на свободния пазар. Нещо повече, тази квота е в по-голям размер от съществуващата. Съгласно Решение № Ц-14/01.07.2023 г. на КЕВР, дялът на нискоемисионните източници за регулирания пазар за ценовия период 1 юли 2023 – 30 юни 2024 г. е 5 293 349 MWh (43,3%). Съгласно същото решение, прогнозното потребление на бита за настоящия ценови период е 12 222 981 MWh. Следователно, 60% от това потребление възлизат на 7 333 789 MWh, нарастване с 38,6%.

От друга страна, се предвижда тази енергия да бъде търгувана на специален пазарен сегмент на борсовия пазар по дългосрочни договори между производителите и крайните снабдители и търговците. Тъй като съгласно предложената нова разпоредба на т. 13 в чл. 31 цените за бита ще продължат да са

регулирани, а новата разпоредба на чл. 33б предвижда компенсиране на разликата между пазарната покупна цена и регулираната продажна цена, не виждаме как би се гарантирало рационалното пазарно поведение на търговците и крайните снабдители. Доколкото пълната разлика между покупна и продажна цена ще бъде компенсирана от ФСЕС, не съществува стимул за оптимално управление на търговското портфолио – с други думи търговците и крайните снабдители биха могли да предлагат завишени покупни цени на отделния пазарен сегмент, което би било в полза и на производителите. Разликата ще бъде платена от ФСЕС.

Обратно, ако търговците и крайните снабдители закупуват енергията на общо основание на сега съществуващите пазарни сегменти, те ще се конкурират с останалите пазарни участници и биха имали оптимизирана стратегия за закупуване на енергията. Поради гореизложеното няма основание да се смята, че организирането на отделен сегмент, на който доставчиците да закупуват електроенергия с по-ниска себестойност **само за бита** ще доведе до по-ниски покупни цени.

Вижда се, че е напълно възможно преходният период към преминаване към изцяло либерализиран пазар да не се характеризира с продължаващ хибриден модел на пазара на електроенергия от страна на закупуването ѝ. Разчитаме премахването на фигурата на обществения доставчик и премахването на определянето на разполагаемост на производители именно като стремеж към премахването на хибридният пазарен модел. Някои от предложените нови разпоредби, обаче, създават нов тип хибриден модел със съмнителна ефективност.

В тази връзка смятаме, че предложените нови разпоредби на чл. 21, ал. 4, т. 46, чл. 36и, ал. 5, чл. 97, ал. 4 и чл. 103, ал. 2, т. 8 трябва да отпаднат.

• **Относно промените, влизащи в сила от 1 януари 2024 г.:**

Смятаме, че е по-подходящо промените, за които е предвидено да влязат в сила от 1 януари 2024 г. да влязат в сила от 1 юли 2024 г., особено отпадането на квотите за производители и на фигурата на обществения доставчик, поради следните съображения:

- Подходящо е измененията в пазарния модел да влязат в сила от началото на новия ценови период;
- Вероятно ще се наложи изменение на Наредба №1 за регулиране на цените на електрическата енергия, което ще изисква определено технологично време;
- Вече са разпределени квоти и е направен разчет за приходите и разходите във ФСЕС;
- При отпадане на обществения доставчик остава неясно как ще се търгуват количествата от ТЕЦ „Марица-изток 2“, определени съгласно заповед на министъра на енергетиката № Е-РД-16-295 от 01.06.2023 г., определяща обща годишна квота в размер на 2 200 000 MWh (освен ако заповедта не се обезсилва с отпадането на чл. 4, ал. 2, т. 8);
- С въвеждането на новия пазарен модел, следва да се определят и нови регулирани цени, така че да отговарят на изискването на новата т. 13 в чл. 31 тези цени да се определят на ниво над себестойност и на равнище, на което може да възникне ефективна ценова конкуренция. Следователно трябва КЕВР да разработи методика за утвърждаване на новия тип регулирани цени за бита.

- Населението трябва да е достатъчно добре информирано, за да се избегнат сътресения, доколкото настоящите изменения ще представляват значителна промяна от досегашния пазарен модел;
- Не е ясно дали ще има достатъчно време от обнародването на закона в Държавен вестник за подредено преминаване към новия пазарен модел.

Някои от гореизброените условия трябва да бъдат изпълнени преди влизането в сила на новия модел на покупко-продажба на електроенергия за битовите крайни клиенти.

- **Допълнителни предложения:**

Бихме искали да направим и следните предложения за нови изменения и допълнения в Закона за енергетиката, които според нас ще допринесат за по-доброто функциониране на отрасъла:

- **Създаване на нова т. 8аа в чл. 21, ал. 1.:**

Предлагаме създаването на нов параграф в ЗИД на ЗЕ със следното съдържание:

„§... В чл. 21, ал. 1 се създава нова т. 8аа:

„8аа. одобрява инструкциите, издадени от оператора на преносната мрежа;“

След като се предвижда инструкциите, издавани от оператора на организирания борсов пазар на електрическа енергия, които са неразделна част от Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия (ПРОБПЕЕ), би следвало инструкциите, издавани от преносния оператор, също да подлежат на одобрение от КЕВР. Това би подобрило прозрачността на пазара, контрола върху измененията на пазарния модел, както и ще даде възможност на заинтересованите страни да изразят становищата си.

Не са редки случаите, в които операторът на електропреносната мрежа въвежда съществени изменения в модела на търговия на електрическа енергия със своя инструкция, която формално е публикувана на уеб-сайта му, но за която множество пазарни участници не са достатъчно добре информирани. Последният такъв пример е въвеждането на 15-минутния период на балансиране.

- **Създаване на нова ал. 4 в чл. 175:**

Предлагаме създаването на нов параграф в ЗИД на ЗЕ със следното съдържание:

„§... В чл. 175 се създава нова ал. 3 със следното съдържание:

„(3) За гарантиране плащането по сключените сделки, операторите на организиран борсов пазар на природен газ сключват договори с лице, предоставящо клирингови услуги.“

Тази разпоредба е аналогична на предвидената нова ал. 4 в чл. 103, уреждаща клиринга на организираните борсови пазари на електрическа енергия. На мнение сме, че клирингът на газовите борси също следва да бъде уреден по аналогичен начин. Организиран борсов пазар на природен газ у нас съществува от 2019 г., като на едната от двете съществуващи борси се наблюдава задоволителна за размерите на българския пазар ликвидност. Предвид нарастващата междусистемна свързаност и интеграция на газовия пазар в страната, нарастващият брой пазарни участници, както и нормативно установените изисквания сделките с продължителност до 1 година да се сключват на организиран борсов пазар, е необходимо да бъде установен сигурен механизъм за гарантиране на сделките на пазарите на природен газ.

Случай от близкото минало, поради който беше лансирана идеята за създаване на гаранционен фонд към „Газов хъб Балкан“, е потвърждение за нуждата от клирингова къща и на пазарите на газ.

○ **Редакция на чл. 44, ал. 1:**

Разпоредбата на чл. 44, ал. 1 предвижда, че на енергийно предприятие, притежаващо лицензия за оператор на електропреносна мрежа, не може да бъде издавана друга лицензия по ЗЕ, освен лицензия за оператор на организиран борсов пазар на електрическа енергия.

Тази разпоредба е в сила от 2012 г., когато съществуваше друга организация на пазара на електрическа енергия и имаше други виждания за развитието на борсовия пазар на електрическа енергия в страната. Понастоящем, поради законоустановения монопол на територията на България на един оператор на организиран борсов пазар (отново въведен по конюнктурни към момента на създаването на електроенергийната борса причини), тази разпоредба е архаична и неработеща.

Дори и при отпадането на императивната разпоредба на ЗЕ, че за територията на страната се издава само една лицензия за оператор на организиран борсов пазар на електрическа енергия, евентуален алтернативен оператор не следва да бъде операторът на преносната мрежа. Доколкото по антитръстовото дело АТ.39767 – ВЕН ELECTRICITY беше разпоредено БНЕБ ЕАД да бъде извадена от структурата на БЕХ ЕАД, то не считаме за целесъобразно изобщо да е налична възможността преносният оператор да бъде и борсов оператор.

Поради гореизложеното предлагаме създаването на нов параграф в ЗИД на ЗЕ:

„§... В чл. 44, ал. 1 думите „освен лицензия за организиране на борсов пазар на електрическа енергия“ се заличават, а след думите „по този закон“ се поставя точка.“

○ **Редакционна поправка в чл. 39, ал. 7:**

Във връзка с предложената нова разпоредба за отмяна на чл. 43, ал. 1, т. 2 предлагаме създаването на нов параграф в ЗИД на ЗЕ, с който се извършва редакционна поправка:

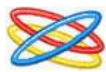
„§... В чл. 39, ал. 7 се изменя по следния начин:

„(7) Лицата, на които е издадена лицензия за организиране на борсов пазар за електрическа енергия, организират борсов пазар на гаранции за произход.““

• **Някои съображения относно дългосрочните споразумения за изкупуване на електрическа енергия между НЕК ЕАД и ТЕЦ „Ей И Ес Марица-изток 1“ и ТЕЦ „КГ Марица-изток 3“:**

В предложената нова разпоредба на чл. 93а, ал. 1 е записано, че НЕК ЕАД ще продължи да изкупува електроенергията и разполагаемостта от централите на лигнитни въглища ТЕЦ „Ей И Ес Марица-изток 1“ и ТЕЦ „КГ Марица-изток 3“ в качеството си на търговец на електрическа енергия. От друга страна, с настоящия ЗИД на ЗЕ се отменя определянето на квоти на производители за регулиран пазар. Така, количествата електрическа енергия, закупени от НЕК по дългосрочните споразумения най-вероятно ще бъдат реализирани на свободен пазар (ако и доколкото е възможно поради високите разходи за емисии парникови газове). Разполагаемостта, съответно вероятно ще се продава на ЕСО посредством съответните платформи за осигуряване на регулираща енергия за първично и вторично регулиране.

Така възниква и въпросът как, при отпадането на квотите за регулиран пазар, НЕК ще реализира задължително изкупената от централите на лигнитни въглища енергия и по какъв начин това ще повлияе на пазара, както и дали ще се налага допълнителна компенсация на НЕК, вече извън ролята му на

обществен доставчик, специално за тези договори. Или пък ТЕЦ ще продават на НЕК по пазарни цени и те ще бъдат компенсирани за разликите между пазарните цени и цените, съгласно ценовите модели в споразуменията (разпоредбата на чл. 34 на ЗЕ не е изменена)? Уточняването на този въпрос касае и точната формулировка на чл. 21, ал. 1, т. 6. В случай, че се приложи разпоредбата на §8 от ПЗР на Закона за енергетиката, че невъзстановяемите разходи могат да се компенсират по реда на чл. 21, ал. 1, т. 17, то ще се наложи ли нотификация пред ЕК? Припомняме, че договорът на НЕК ЕАД с „КГ Марица-изток 3“ изтича през февруари 2024 г., но договорът с „Ей И Ес Марица-изток 1“ е в сила до 2026 г.

Тези въпроси не са уточнени в предложението за нова разпоредба на чл. 93а, ал. 1, където се предвижда единствено начинът на изкупуване на енергията.

Според нас, остава неясен и въпросът за компенсирането на разходите на НЕК ЕАД за закупуване на квоти парникови газове, за заплащане на дължимите вноски във ФСЕС, както и заплащане на ЕСО ЕАД на цена за достъп до електропреносната мрежа на производител, които дружеството трябва да направи за произведената от ТЕЦ „Ей И Ес Марица-изток 1“ и ТЕЦ „КГ Марица-изток 3“ до изтичането на срока на действие на споразуменията за изкупуване на електрическа енергия. Понастоящем това компенсиране се извършва от ФСЕС въз основа на Решение на КЕВР за утвърждаване на цени в сектор „Електроенергетика“.

Смятаме, че следва да бъде ясно уточнено как ще се процедира с изпълнението на задълженията на НЕК ЕАД по двустранните споразумения с ТЕЦ „Ей И Ес Марица-изток 1“ и ТЕЦ „КГ Марица-изток 3“, защото това касае както състоянието на НЕК ЕАД, съответно на БЕХ ЕАД, така и баланса на ФСЕС и цялостната структура на предлагането на електрическа енергия на пазара, доколкото няма как, след предвидените нормативни промени, крайните снабдителни и търговците на електроенергия да бъдат задължени да закупят електроенергия от ТЕЦ.

С уважение:

Ивайло Найденов
Изпълнителен директор на БФИЕК

Българската федерация на индустриалните енергийни консуматори (БФИЕК) е учредена през 2006 г. и представлява интереса на базовата енергоинтензивна индустрия в страната на пазарите на електроенергия, природен газ и емисии. Членове на сдружението са 30 структуроопределящи и значими за българската икономика предприятия от различни отрасли – черна и цветна металургия, добив на метални руди, химическа промишленост, производство на цимент, азотни торове, стъкло и керамика, полимерни опаковки, фитинги, технически газове, фармацевтика, хранително-вкусова промишленост, текстил и др. Членовете на БФИЕК отговарят за около 57% от промишленото потребление на природен газ и за около 42% от промишленото потребление на електрическа енергия в страната като имат значителен принос към формирането на брутна добавена стойност и експортния потенциал на българската икономика. Пряко заетите в предприятията-членове на БФИЕК са 22 000 души. БФИЕК е колективен член на КРИБ, както и на Европейската федерация на индустриалните енергийни консуматори IFIEC Europe.